

پیماننامی لزان. . سد سا دابشکاری و بندستی! شفیق حاحی خدر

ل نزیکبوونوی سددیک ب س ر م رکردنی پیماننامی لزاندا، دیار قس ی، یان باشر وای ب بین ترسک ل نو تووژی شنبیران، ن خاسم سیاسی کان پیدابوو، گواپ دوی سد سا ل ککک وتننام ک م ترسیی کی گور ب ه و و شانوی ه ی، ک ل گ خیدا ل ک و ت ی کی دژوار ب س ر ناوچ ک دا د ن و ئ و ی پی د گوتر میساقی میلی گوری تورکیا ر و ی ب ر و واقعبوون و رد گر و بش کی ز ل ژ ه لاتی ناوین، ل ن ویشیاندا ب شو ک ی د ستیشانکراو، کوردستانی باشور، یان ویلای تی موس و ک جارانی ب ر بک و و ت و بن ج و ی تورکیا. ب م هاتنوی س ب ری شوومی د و زم ک ل ل ثان و ساتدای!

ئ و ی استی ب ئ م گواپ ب گوری ک م ب گ و ب ندی قانوونی و سیاسیدا ب بندمای. ب داخ و ئ م ترس وایل هاتوو دوی سا کی دیک و ل تورکیا بکا، ب ب ت د و ک، کوردستان قووت بدا، و ک ئ و ی ه سار ی کی گور ی ک کی ل خ ی ب چ ک ل تر ه ل و ش.

ئ و ی استی ب س ر ت ای س د ی ا ب ردوو ب ک م ک ووداوی گرنگ و چار نووساز ئاوس بوو، ب شو و ی ک ن خ ش ی ژ ه لاتی ناوین و ه ن د ه ر م ی دیک ی جیهانی ل ئ وروپا س ر ل نو دا ش ت و. ه ب ت ل نو و ه مو ووداو گرنگان، ک تا ادد ی ک و ک د ر چ ی کی ه ژانی ن و خ ی ی بوو ل ژ ه لاتی ناو است و س ر ل نو دا ش ت ن و ی د و ت ی تورکیا بوو، ئ م شیان زیاتر ل ک ک ک و تننامی لزان و ب ر ج ست بوو.

ب ئ و ی ل م پیماننام ی، یان ب ج ر کی دیک ل و ک ک و تننام ی ی ن و ان ه ز براو کانی دوی ج نگی جیهانی و دوی زنجیر ی ک ل پ ی ماننام و ک ک و تننام ی ن و د و ت ی و دووق ی هاتن ئارا ل لایک و ئ و ه ز س ر ه د ر ی ل س ر ئ رزی واقعی تورکیا و ل ج ه واری د و ت ی خ ل ف ت ی عوسمانی جی پی خ ی قایمکرد، ک تورکیای نو بوو، یان و ک د گوتر تورکیای ئ تا تورکی دام زر ن د ری ژ م نو ی ک بوو هات کای. ه ر ب ی ئ م پیماننام ی ز ر گرنگ بوو، گرنگی ک ش ی ل ئ نجام و ب ر ک و ت کیدا بوو، ب و ی م ر ک بوو ب نوچاوانی ئ و ن خ ش و

پلانا نئی لای ن هز کا ب راکان ل و س رد م دا و ل میان ی ج نگ و پنج س ای دوی ج نگ کش ل نارادابوو، سا ب و ی ئامانجیان ب دیه ننا ب یان هر ه ند کیان ب دیه ننا ب، یاخود ب دیان نه ننا ب، ب م ج ر ئاف رید کردن و داننان بوو ب ق وار و دخی ی کلابوو و ی دوی ج نگ، هر ب ی ش ئستا و ا خ ریک ت م نی ئ م پ یماننام ی خ ی ل ی ک س د بدا. ب ت گ یشتن ل بای خ ی ئ م پرس م زن، ک ب گومان ل خ ا و ل کل ر دار ب رن ب ت و، ب کو پاشاخانی خ ی ه ی، پاشخان ک ش ی ب گو ر ی ووداو و پ شها ت خ را و گرنگ کان هر ل س ر ت ای س د و د س تی پ کردبوو. خ ئ گ ر وردتر بین، ئ و ا هر ل گ ه ه گیرسانی ب س ی ئاگری ی ک مین ج نگ جیهان ی و د س تی پ کرد و ب ک نگر ی ل زان ک تایی پ هات ک ئ و ک ک و تننام پ ل مشتوم و مق مق ی ل ک و ت و. ئاخر هر ب گ ی ی ک م ی پ ش کی ک و تننام ک و دوی ئ و ی هر دوو لای نی ی ک م ی ک ک و تننام ک باس د کا، ک هر ی ک ل د و و ت کانی بریتانی، فر نسی، ئیتالی، ژاپن، گریک، مانی و سرب و کروات و سل فانی بوو ل لای ک و ل لای ک ی دیک تورکیا ب ت نیا... هر ل و ک ک و تننام ک د ق د ی: "ل س ر ک ی دیک و تورکیا ی؛ ک ی کانگیر بوو و هیواش و ه ای دوا چار س ر ی دخی ج نگ ی ب ک ل ۱۹۱۴ و ل ل ژ ه ات ب رپا بوو." "ل ر دا ز قوز پ دوو لای ک ک و تننام ک ب نو ن ر ای ت ی د و ت کانی ن و کراو، ک پیشتر ل ک ک و تننام کانی پ شتر ب تایب تیش سیف ر، ک دواتر وردتر باسی د ت، ئ م د خ ن بوو، ه م تورکیا د و ت کی خا و ن س ر و ر ی ی کانگیر ن بوو، ه م گ لی ب د و تیش و ک ق وار ی کی ناف ر می ناد و ت یان ب ش دار بوون و م یان ت دا ه بوو و باسیان کراو، ئ ر م ن و کورد دوو نمون بوون، هر چ ند ل بار ی کورد و نو ن ر ای ت ی ک ن گ یشتبوو ئ و ئاست دانپ دانان و فرمی ی ئ ر م ن کان ه یان بوو.

ب چار س ر ی ک و ها ک و ت و، ب م پرس یار ل ر دا ئ و ی ب و های ل هات؟ باش س ر نجام و چار نووسی ئ و ک ک و تننام نود و ت ی و دووق ییانی کاتی ج نگ ک و دوی ج نگ ک ب چ ی گ یشتن.

ی ک مین ج نگ جیهان ی ک ب ج نگ م زن ک ناسراو بوو ل ئا خرو ئ خری ت مموزی ۱۹۱۴ دا ل نوان ه ز ناو (ئا مان، ن مسا و م ج ر، بولگاریا و د و ت ی عومانی) ه زی ها و پ یمان (بریتانیا، فر نسا، و سیا، ئیتالیا، مانی، ک ن دا، ژاپن و ب در نگ و و ا ت ی ی ک گرتوو کانی ئ مریکا) ه گیرسا. ل ب ر ئ و ی پ شتر ه زی ئیستعماری بریتانیا هیندستان و ک نداو و خوارووی ئ ران و میسری

داگیر کردبوو، فرانسې و فریقا و ئیتالیاش له باکوری نه فریقا،
ئیدی له گډه جېنگه دا چاویان له ناوچه و هرځم زیاتر بېبوو،
له سرووی ه مووشیان بریاتا و فرانسې و ووسیا چاویان بېبوو نه و
خاکانه ی که وتبون نه ژر قهقهه مې د ووتی عوسمانی. ئاخر له مژ
بوو بریتانیا له نیازی ئاسا یشپارزی ځای گډیشتن له هیندستان
نه خشه و پلانی اکهشا، دواتریش له گډه د رکوتنی بهای شلای نه وت له
کشتیگه له یان و له سړ اسپاردی نه دمیرالیان، چاویان له کان
نه وت له کان بهی، نه وای د که وت له سړ ځای گډیشتنیا له هیندستان،
که پارزگا باشووری له کان نه و کنداو و کان نه وتی له کان
میز له تامیا (ویلاهی تی موسه) بوون.

جېنگ به شو په کی گشتی له دوو بهرنيو گرم بوو، بهرني نه وروپا و
بهرني نه ژههات (واته بهرني نه ژههاتی ناوین). بهرني په میان
استهغه هغه کان هاپه یمان ووبه ووی ئامان و هاپه یمان کان
بوون نه و، له و قورسای جېنگه زیاتر له سړ شانی فرانسیه کان
بوو، هغه به تباری جیه سیاسیه ته وگلانه کی وونتر د کردو،
هر نه مېش بوو کاری کرد سرحینه وای بهرنيو می شته که له دواي
که تاییهاتنی جېنگ، به وای فرانسې له بهر بهرني نه ژههاتی خای
نه یتوانیوو وک په ویست به شاری له شته کان نه ژههاتی ناوین له
دژی عوسمانیه کان بکا، بهم په د سته وت له کان له چاو بریتانیا و
که متر بوون، وک دواتر له هوارکردنه وای و د ستهکاریکردنی
که و تننامی سایکس-پیکه و د رکوت. هرچی بهرني نه ژههات بوو
واته بهرني ئاسیا و نه ژههاتی ناوین، قورسای شته که زیاتر له سړ
شانی هغه سربازیه کان بریتانی و و سکان بوو. له که وتی له سړ
که و تننام کان ه بوو.

دواي ساک له جېنگه، سړ داوی بهرین و شکستی بهرني ئامانی و
عوسمانی به د رکوت، به تاییهاتیش عوسمانیه کان، چونکه زری
نه خایاند له ماوی س سا په ی که می جېنگه دا بریتانیا و ووسیا
دستیان به سړ زرینه ی ناوچه کان باکووری نه و و عه بستان و
شام و عراق و به شکی زری باشووری تورکیای نه ستادا داگرت.
چاوتی یی بریتانیا به و دا زر به د رکوت، له دواي ئاگر به سته
مدرسه و که تاییهاتنی جېنگیش و که چی له شکر که شیه کی نه و سته تا
ته وای ویلاهی تی موسی له بهی باکووری م ز په تامیادا داگیرکرد،
هرچه ند بیانووی کی د سته سړداگرتنی شو نه ستراتیژی سربازی
بوو، بهم دیار بوو مرامی دیکه ش به کردو که په شنه به بوون.

هر زوو هغه داگیر که کان چ له نه و خایان چ له گډه نه و نه وانه ی
دستیان به سړ خاکه که یاندا گرت که وتنه خ به نه وای که م که
که و تننام به حاته تی دواي جېنگ به بخن. ته داروکی نه م

ککک و تنناما نه بـسـر دوو جـر دابـش دـبن:

یـکـمـیـان هـزـ داگیرکـکـرـکان لـنـوـخـیا نـدا کـوتـنـ اوـژ و
گفتوگـ و کککـوتـن، کـ لـ ئـنـجامـدا کار گـیـشتـ کـنـگرـی لـزان،
کککـوتـنـنامـکـی سـایکـسـپـیکـ، سـانـیـمـ، کککـوتـنـنامـی لـویدجـرجـ
کـلـیـمـنـسـ، کـنـگرـی ئـاشـتی لـ پـاریـس و سـیـفـر کـخـران و مـرـکران.

دوومیشیان: بریتانیا بـوـپـیـی گورجوگـی لـ هـوـوتـقـلای خـیدا بوو
تا لـگـنـنـتـوـو بـاـدـسـتـکـانی ئـو خـاکـانـی دـستی بـسـرداگـرتـن
یان بـنیازبوو دـستیـان بـسـرداگـر و پـشـتر کـوتـبوونـ بن کـفی
دـوـوـتی عوسمانی، لـگـنـیـان کـبـکـو و وـشـک بـ دواى قـناغـی
جـنـگ بـهـنـتـکـایـ. خـ ئـگـر ئـم تـداروکـ بـگـوـرـی قـانونـی
نـودـوـتی نـچـووبـتـ بن باری و ناسنامـی کککـوتـنـنامـی
نـودـوـتی، چـونـکـ لـیـکیـان قـوارـی سـیـاسـی دـوـوـتی نـبوو، بـمـ
هـرچـنـک بـ کککـوتـنـنامـی دووقـی ناسراون، یان هـر هـیچ نـبـ
بـنـی بـگـنـامـی زلـهـزـکی وکـ بریتانیا. نموونـی هـر زـقـیش
بریاتانی و عـرـب، دـقاودـقـتر نامـ و نامـگـنـیـوـی مـکـماهـونـ
حوسـن بوو؛ واـتـ ئـوـی لـنـوان کـمـسـیـاری بـای بریتانیا لـ میسر
و حوسـنـی کوـی عـلی شـرـیفـی مـکـکـ لـ حـیـجاز بـسـترا. دواـتر ئـو
لـیـکـتـگـیـشـتـنـی لـگـنـ کوـکـانی ئـودا کـرا، بـتـایـبـتـیش لـگـنـ
فـیـسـ و عـبدولـا. هـروـها لـسـرـتاو هـوـوـکی لـیـکـتـگـیـشـتـنـی
لـنـوان هـزی بریتانی و کورد (شـخ مـحمود) هـبوو، لـ بـداخـو
درـژـی نـکـشا و سـرـیـنـگـرت. بـدـر لـم بریتانیا بـنـی بـ
زایـنـیـزم جـوـکـانـیش دا نیشتمانـکی نـتـوـیـان بـ لـ فـنـسـتـن
دابـمـزـنـ، ئـوـی بـ بـنـی بـلفـر یان بـ جـاـنامـی بـلفـر ناسرا.

لـرـدا مادام باس لـ نامـ و بـنـی بریتانیا بـ عـرـب کـرا و
ئـماژـش بـ شـخ مـحمود کـرا، هـقـ ئـم پـرسـ زیـاتـر تاوتـو بـکـر.
زـر جـار دـگـوتـر، بـنـ بریتانیـکـان هـر لـ سـرـتاو لـگـنـ
ئـوـدا نـبوون کـ هـیچ شـتـک بـ کورد نـکـان وکـ ئـوـی بـ عـرـبـیـان
کرد، ئـدی ئـو نـبوو دوو دـوـوـتیـان بـ کوـانی حوسـن دروستکرد،
کـچی دژى شـخ مـحمود وـسـتانـو و برینداریان کرد و دواـتر بـ
برینداری گرتیان و زیندان و پاشان تاراوگـ و دواـتر لـبـوردن و
هـنـانـو... بـ کورتی ئـم نـوانـی ئـنگـلیـز و شـخ مـحمود هـیچـی لـ
شـن نـبووـو. هـرچـنـد ئـو استـ کـ هـوـیری ئـم باسـ ئـو زـر
هـدـگـر و هـر بـ حوکـمـدانـیکی سـرـپـی ناکـر و هـقـیش نیـ
هـسـتـوسـز بـی یـکـلاکـرـوـی تـدا بـیـنـر. هـقـ وردتر بـ چاویلکـی
سـردـم و بـرژـوـو نـدیـکـانی ئـوکات لـی بـوانـین.

بـ ئـم مـبـسـتـش پـویـستـ بـدواى هـوـوـزـنـی سـرداوـکانـدا بـنـ.
ئیدی لـ دووتوـی وداوـکان و کککـوتـنـنامـ ئاشکرا و نهـنـیـکان و

لښکۍ وټې دواي جـنگ، استيـيـکـان بـ شـوـيـکـي دیک ب کـسی توـڅـر دـنـد گـڼـي. جـگـي خـيـي تـي بـدوايداند بچين.

چار ل پـشـو د بـ ټـو بگوتر ټـو ي بـ عـر ب، نـخـاسـم ټـو ي بـ مـا بـا تـي حوسـنـي کـو ي عـلـي شـرـيـفـي مـکـ کـرا، هـر لـ خـا و خـا تـک نـبوو بـريـتا نـيا لـ بـر ټـو شـي چاوي عـر ب پـيـا نـي بـخـشـيـد، بـکـو راسـتـيـد مـژوويـکـان سـلـمـانـدوويـا نـ بـ شـوـيـکـ لـ شـوـکـان پاداشـتـک بوو لـ بـرانبـر ټـو کارانـي ټـوان بـ بـرژـو وـنـديـکـا نـي دـو ټـي بـريـتا نـياي مـزنيان کرد، چـن؟

کا تـک بـريـتا نـيا زـر حـو جـي ټـو بوو ټـو گـي سـرتـا تـيـڅي خـي لـ ميسر و ټـه ټـا تـي ناو ټـا سـت بـ هينـدـسـتا ن بـ ټـا سـايشـپـارـڅي لـ دـسـتي خـيـدا بـه ټـو ټـو، کا تـکـيـش جـنـگـکـ هـگـيرـسا، تا گـورـي زـا لـ ناوچـکـدا، کـ بايـدا بوو لـا ټـا مـان و چووبـوو نـو هاو پـيـما نـتـيـيـکـي، دـو ټـي عوسـما نـي بوو، دـبووايـ بـريـتا نـيا لـ دڅي عوسـما نـيـکـان بـجـنـگ. بـريـتا نـيا تا اددـيـک لـو جـنـگ و لـا يـاکوور و ټـو ټـا وای دـو ټـي عوسـما نـيـو بـتـنـيا بوو، چوونـک فرسا زياتر بـبـر ي ټـه ټـا تـي خـي بـ ټـا مـانـو سـر قـا بوو، ټـيـدي بـريـتا نـيا خواخواي بوو هاو پـيـما نـکـي بـ پـيـدا بـ، ټـگـر ناويـخـيـش بـ باسـتر تا بـتـوان بـه يـو لـ بـرانبـر هـڅي عوسـما نـيـدا بوـسـتـو و و يـان هـرهـيـچ نـ بـ بـر بـسـتـکـي بـ دروست بکا. بـ ټـم کارش بـحوکـمـي ټـو ي حوسـنـي کـو ي عـلـي لـ حـيـجاز پـگـيـکـي دـيـني و خـا ټـکـي لـ حـيـجازـدا هـبوو، هـزـکـيـشـي لـ بـدويـکـان (بدون) دا هـبوو، باسـترين دارـدـسـت بوو کـ بـريـتا نـيا پـنـاي بـ بـا، يـان هـرهـيـچ نـ بـ هـو ټـکـي بـ بدا. ټـو بوو ما کما هوني کـمـسـيـاري با يـ بـريـتا نـيا لـ ميسر پـيـو نـدي پـو بـسـت و ولـ مـژوويـشـدا بـ نامـ و نامـ گـڼـيـنـد و کـا نـي ما کما هونـحوسـن ناوبانگي دـرکـرد. هـر ټـويـش بوو کـسـکـي وک لـرانسـي بـ نارد، سـرـتا بـ هـوا گـريـي و پـاشـان وـها کـو تـو و کـ لـرانسـي تـوانـي بـجـتـ دـي عـر بـو و لـ ناو ټـا تـي بـيا بانـو بـ هاوکاري هـڅي بـدوويـکـا نـي شـرـيـف حوسـن تـنـگ بـ عوسـما نـيـکـان هـبـچـن.

لـرـدا هـق ټـا مـاژ بـ استيـيـکـي زـر جـوهـري بدـين؛ شـرـيـف حوسـن لـ بـرـنـگار بوونـو ي لـ بـرانبـر عوسـما نـيـکـا نا دا هـبوو، هـيـچ ټـمير و سالارکـي جـنـگـي دـيـکـي نـتـو و خـجـيـکـا نـي ژـر قـمـمـويـي عوسـما نـي نـبوو، ټـويـش لا يـنـ ټـلـداريـيـکـي بوو. لـگـڼـي هـلـگـيرـسا نـي جـنـگـدا بابولعالـي عوسـما نـي وک دابي خـي و بـ ټـو ي خـا ټـکـي بن قـمـمـويـيـکـي خـي لـ دڅي هاو پـيـما نـان کـ بکا تـو و و بـيـانـکا تـ سوو تـمـنـي شـا ټـکـا نـي، جـا يـ جـيـهـاد و جـنـگـي پـيرـڅي دا، ټـم جـا دـانـشـي تا اددـيـک لـو گـلـ دواکـوتـوو کـان بـ چووبـسـر

لښوېشياندا كورد. لښورانېردا ئينگليز بډواى شتځك، بډواى
كسځكدا دځځځا كځ ئو تځليسم پيرزيځى خځليفځى عوسمانى پووچځځ
بكا تځو و بځځځى ووايځتى دينيانځى لښن پځ دځربكځش. هځځځځ
ئوځى ملى داځبځر و بځاستيش هاتځ مځيدان شځريف حوسځن مځزنى
مځكځ بوو، بځوځى ئو هځم دځسځځا تځكى دنياځى هځبوو، واتځ
حوكمځانى ئو بوو، هځم عځرځب و لښ نځو عځرځبشدا بځ شځجځرځى
بندځماځځى دځځځاځو سځر پځغځمبځرى ئيسلام و خځى بځ قوځيشى
دادځنا. بځم جځرځ ئو ووايځتييځ ئلييځى ئو هځبوو، تځنانځت
هيچ كامځك لښ خځليفځكانى عوسمانيش نځيانبوو. لښوځش هځر گځځځ
دځسځځا تى شځريف حوسځن بځسځر مځكځ و مځدينځدا دځځځيشت، كځ بځ
سځرتاځاى موسځمانانى جيهان جځند پيرځزځ بوو، ئاخر ځووگځى جځجى
ساځانځيان بوو. بځم جځرځ بځ كځشكردنى بریتانيا عځرځب و
لښوېشياندا شځريفځكانيان بځ لاي خځيان، پځيامځكيان نځوځك هځر بځ
عځرځب و گځلانى ځځځهځا تى ناوين، بځځكو بځ سځرجځم موسځمانانى
دونځادا نارد، كځوا ئوځى عوسمانييځكان جاځيانداوځ است نځيځ،
جځنگځكځ جځنگځكى دينيى خاچځرستانځ نځيځ.

خاځځكى ديكځش، كځ جځوهځرى و كردځيى بوو بځ هځزى شځريف حوسځن،
ديارځ بځ يارمځتى بریتانيا، لښ ځځى ماكماهون و لښرانسځوځ توانرا
لښ ۱۹۱۶دا لښ نيمچځ دوورگځى عځرځب و دواتريش پريشكځكځى بځ شام و
عځراقيش پځځيځوځ، جوځانځوځيځك سياسى و ځاپځځينځك لځدځى
عوسمانييځكان سځرپځ بخځن، كځ لښ مځژوودا بځ شځځشى گځورځى عځرځب
ناوى دځركرد، بځهځيځوځ توانيان حيجاز و پاشان نيمچځدوورگځى عځرځب
لښ تورك پاك بځنځوځ، پاشان بځرځو باكوور هځځكشان تا ئوردن و
شام، هځځځځ تځ لځوځ بځ پاځپشتى لځشكرى بریتانييځوځ بوو، توانيان
لځم بځرځوپځشچوونځياندا ديمځشقيش بځرن، بځگومان فځيسځځى كوځى
حوسځن لځم ووداوانځدا ځځځځكى هځرځ چارځنووسسازى هځبوو. ئيدى
سځرځتا وځك لښ بځځځځنى نامځگځځځينځوځكانى ماكماهون-حوسځن
تځماركرا بوو، دځبووايځ دځوځتځكى پاځوپځځى عځرځب هځر لښ
نيمچځدوورگځى عځرځب تا شام و عځراق و ئوردن و فځځځځ بځرځتځوځ
و بځ دځوځتى گځورځى عځرځب داځنرځ، كځچى بریتانييځكان
بځځځځځځيان نځهځنايځ دى، تځنانځت دواى ئوځى بځ لځشكرى فځيسځل
شام لښ توركځكان ځزگار كرا و بځ ماوځيځكى كورت وځك پاشاى عځرځب
لځوځ دانرا، لښ دواتر بځگوځرځى ځكځوتننامځكځى ساځكس-پيځك، كځ
سځرځتا نهځندځ بوو، پاشان لځگځځ شځځشى ئځكتځبځرى ۱۹۱۷ى
بځلشځفيځكان و كشانځوځى ووسيا لښ هځموو پځگځى سځرځتا و
ناوځاستى جځنگى يځكځم، ئاشكرا كرا، دځبووايځ بدرځتځ
فرځنسييځكان، ئوځوځبوو فځيسځوځ و دځسځځا تى عځرځب لځوځ دځركرا و

اونران، دواتر لپا حجاز دوو شانشینی دیکه یان له نوردن و عراق به دروست کردن هریک له عدولها و فیس له کوانی حوسنیان کرد پاشایان، پاشان ئاستی ووداوانی حجازیش به شوک تشنه نی سندن، ئوو بوو ما بای ئالی سعود دسه باتی حجازیان کتوو به ردست و حوسنی کوئی علی له و اونرا.

سربرد یکی خش و واتادار له فیس و چرچل دگه نه و. دواي درکردنی فیس له شام، دیار دچته لاندن و چرچل دبین، چرچل ئوکات و زیری کله نه کان (موسسه عمه رات) دبه. به یک دوو هفت بهر له کنگری قاهره ی ئازاری ۱۹۲۱ فیس له جل کی ناپیشچاو دچته لای چرچل، به پچه وانئی دابی خئی ه میش به جلی پشته و پرداخی خه کیانئی خئی بینراو، چرچل لهی دپرسه ئدی کوا جل کخشه کانت؟ ئویش له واما دده هیچی نه ما، نه جل ما نه حا، چرچلیش دهی دداتوو پیدیی، خم م خه عبا یکی زه کخشه ترمان به دناوی. زه ری پناچه کنگری قاهره به یاری دروستکردنی دوه تی عراق له هردوو ویلائی تی به سرا و به غذا و پاشان موسل دده و فیس لیش دکه نه پاشا به سیری و.

له ده پرسیارک زه به جدیی دته پشه و، ته به یی ئوی به شازاده ی عربه هه که وت، به شازاده یکی کورد هه دکه وت؟ یان با به شو به کی دیکه بیربکه ینه و، ئایا میرک یان دسه یشتوو یکی کورد ئو هه زه ی هه بوو و بهر نگاری تورکه کان به ته و، یان له و ته دگه یشت که خه ری تورکان ئاوابوو و ئیدی هه قه پشتمان ته بکا؟ استه سه ره تا نهوانی ئینگلیز و شخ م حمود هیوایکی وهای له چاو نهوان دکه را، به نام زه ری نه خایاند فیتی حه امزاده یی ئه زده میری تورک (شه فیک علی) له واندر به سه ره شخ م حمود و ناوچه که چ ئازاو یکی نایه و و چنه هه موو شته کی دژ به تورک له بار برد.

ئوی استی به کاتی خئی که مارک سایکسی گه یده و دیله ماتی ئینگلیز به وهزاره تی کاروباری دروهی وهاته که ی له وهامی او نه کهدا هه که له سه ره لم له حه یفاو به نهو بیابان به ره و نه هه هات دکه شه تا دگاته که رکوک، ده به ته بنه مای که که وتنه په له مقه مقه که ی که که وتنی دووقه نهوان بریتانیا و فره نسا که به که که وتنی سایکس- پیکه د ناسه، به وهی سه رخ ته که به فره نسا و بنه تیش به بریتانیا. ئم که که وتنه به دابه شکردنی میراتی پیاو نه خش و ده او که ی عوسمانی بوو له جه نگی یکه مده. هه به ته له سه ره تادا وهوشاش به شدار بوو به نام دواي شه شهی به لشه فیه کان له یان هه که که ای و، ئیدی که که وتنه نام که له نه نیی و بوو ئاشکرا. ئم که که وتنه ی به شو به یک له شو کان نه هه هاتی ناو استی به در له ئه ران خه ته دا و بوو دایکی هه موو

ککوتننام کانی دیک. هببت سا نریم و کنگری ناشتی و سیف ری
بدواداهاتن تا کار گیشته دروستکردن ووی تورکیا ل پیماننامی
لزان.

وننم ککوتننامای سا یکس- پیک وک خئی جببجکرا ب،
چونک هار زوو بریتانیا کوتن تان دان ل ککوتننام ک و
تکشا خئی ل جببجکردن کیدا بدزبت و، هرهیج ن ب ه مواری
بکات و و دستکاری ناوچی ه ه نگیذ کانی بکا. ئاخر بریتانیا
چاوی ل دوو شو ب یوو ک بلای ئ و و ز ر گرنگ بوون، ی ک میان
فستین و دوو میشیان ویلای تی موس، ک بگو ری شنووسی
یکمی ککوتننام ک بوای، ئوان د کوتن س ر ناوچی
فرنسا.

ل میانی جنگ، ه ند ووداو هاتن پش و ک ر خشک ر بوون ب
ئوی بریتانیا دنگی دلرترب ل فرنسا و ب ه ی و
ککوتننام ک بتواوی دستکاری بکا. ی ک مینیان ه گیرسانی
ششی ئکت ب ری بلش فیک کان بوو، دواتر هشتا جنگ ت و او
ن بوو بوو ئوان ل ه موو ککوتننام ئاشکرا و نه نیی کان
کشان و، ه ر ئوانیش بوون ککوتننام ی سایک- پیک یان ئاشکرا
کرد، ب م م یدان کی پانوپ تر ب بریتانیا مای و. دوو ه میشتیان
س ره دانی جموجی ئی تاتورک و ه گ گ ان و ی بوو ل خ لاف تی
ئیست نبول و دابشکاری ک ی هاوپ یمانان، ب تایب تیش
دابشکاری ک ی سایکس- پیک و پاشان سیف ر، د خ ک و ک و ت و
بریتانیا خواخوای بوو د و ت ک وک ناوچی ی کی داب بک و ت ن وان
ه ز و ب ر ژ و و ندی ناوچی کانی خئی ل گ حوکی بلش فیک کانی
وسیا، ل س ر کی دیک ش و مملان ی ل گ فرنسا ل س ر خاکی
ژ ه اتی ناوین، ز مین ک ی ل باری و های ب ئ تاتورک خساند،
ک ه ر س د و ت ک ب ر کان گر و ل س ر د س اتی و
ئاسا یشار یزی ئ و بکن. ئ ویش پشها ت کانی ب باشی ق ستن و و ل
ک نگر ی ل زاندا و ل ی عیسم ت ئین ن ی نو ن ری ل
ککوتننام ک دا ب ر ج ست ی کرد، ب م ف رمانب ردار یی ک لای ه ز
هاوپ یمان کانی براوی جنگی ی ک م دروستبوو، ک دان ب سنوور
نوی ک ی د و ت ت تورکیی ک ی ئ تاتورکدا بنن، ل ب ران ب ر ه ند
سازشی ئ و ب بریتانیا و فرنسا. سازش ک ش وک ل ماد ی ن یومی
ل زاندا د ر ک و ت، ویلای تی موس بوو.

ئم ککوتننام ی ل س ر چ ند پ گ ی کی ج و ه ری ب ند بوو ک
ئمان:

۱- لای کی پیماننام ک ه موو و ات براو کانی هاوپ یمان بوون،
تای ک ی دیک تورکیا.

۲- سامگیری ئاشتی لایان تورکیا و ولاتانی هاویپیمان.

۳- دیارکردنی سنووری تورکیای نو.

۴- جاندانی لایان شبوون لایان تاوانبارانی دساماتی دواتی عوسمانی و تاوانانانی پویوستبوون بایان ووداوی سیاسی لایان نوان ساسکانی ۱۹۱۴ تا ۱۹۲۲. واتان بایان دوادان چون لایان دادگاییکردنی تاوانبارانی جینسایدی ئارمان و گریک و ئاشوورییکان. لایان دا ئام پرسه ناکاک لایان گورددکاری تاوانان نود و تیدیکانی وک جینساید و تاوانی جینگ و تاوانی دژ مرقایتی. ئام خاا نهانی ئو و تکردن وای حکوومتان یاک لایان دوا یاککانی تورک دگایینن، بایان دان بایان جینسایدکردنی ئارمان و کورد و گایانی دیکای ئانادان و ناوچاکدا ناهان.

۵- ئام پیماننامایان بایان شایان یاک ناوی کوردی نهانناو، لایان کاتاکدا ساس پاشتر و لایان کاکوتننامای سیفردا باندک بایان ناوی کوردستان هاوو کاک لایان ماددکانی ۶۱ و ۶۲ و ۶۳ پیکهاتبوو.

۶- لایان بارای ویلایتی موس لایان ماددای سدا هار ئو و ندها تبوو؛ لایان ماوی نه مانگدا ئو و کاشایان یاکلا بکرتان و، ئاکگرنایان ناببرتان بایان کاکممانی گایان، کاک هار واش کرا. لایان شتاک دایردک و، ئاکگرا هاتوو سنووری تورکیا بایان پیمانان دیارکرا بایان سنووری عراقیش بایان لایان کدانی هاردوو ولایتی بایان سرا و بایان غذا بایان خواستی بریتانیا لایان کاکگری قاهیری ۱۹۲۱ دایستنیشانکرا بایان، ئو و پویان لکاندن ویلایتی موس بایان شایان یاک زایان جیاوازتر بوو، بایان پواژایان کی ئاک زاک پویو، کاک دوو قانای بایو، بایان لایان کاکوتی قانونی تایبتمندانای خای های، یاک میان بایان و اسپاردای کاکراوی نود و واتی ئوکات کاک کاکمانی گایان بوو، ئینجا اسپاری خاککی ولایتان کاک. سارنجام سنووری هاردوو دواتان کاک لایان سایی ۱۹۲۶ بایان فایرمی ناسراو بایان خای بایان کسل بایان ناوبانگ، بایان گومان لایان پیرلایمانی هار دوو دواتیش وایان بریتانییکان پساند کرا. ئام و سارباری دان وای قارز و قار بایان و بایان نوت، واتان فرشتنی خاکاک لایان لایان تورکیا و.

ئیدی ئام پواژایان دوو تایان هام لایان تورکیای جیادکاتان و هاروهایان ووشی دوو ویلایتان دیکای بایان سرا و بایان غداشی بایان دروستکردنی عراقیش. هار ئام بنما پیکهاندیش داکر بایان هار بارایان کی ئایندیان لایان خای باین، واتان بایان و اسپاردایان کی نود و واتی بایان پرسییکی میلی.

لایان دا دوو خاا زایان وهارین، کاتاک ئو و گریمانان خایان پویان وید دایان گایان، ئاکگرا پیمانناماک هابوو شایان و چایان دایان؟ ئایان خایان شاعیرانای پاوانخوازی میساقی میلی گایان وایان تیرانیان دایان

دی، یان گڼاننډوئی وشککڼی ب پش پیماننامک. ک ئویش
وشی تورکیایکی بچووکى شقی ب هېبتي سردمی سیف ر تا
پیماننامکى لزان، ئینجا لاکوتنى ئو پارزبندید ل س ر
دووتی تورک ب سزادانى ل تاوانى جینسایدی ئرم ن و گریک و
ناشوری.

خاکى دیکى ج وه رى چمكى سروارى دوتت ک ل دواى جنگى
دوو مى جیهان و ج ر ک ل پیرزتی سیاسى و رگرت، ب داخ و
هندک ل سیاس توانانى شش شى کورد باش لى حالى ن بوون، ه ر
بیش ئ باى بشکى زرى سرن ک وتنى شش کانى کورد ب تایبتي
ب پرسى دوت و ق وارى سیاسى ب ئو دگت و.
لگ ئ وشدا لژیکى هز ل ه ند ل ج مسر کانى مژوودا گر وى
ب خى بردوو ت و.

س رچاو کان:

- ۱- د قى بگ نامى کک وتننامى سیف ر، ب زمانى ئینگلیزى.
- ۲- د قى بگ نامى کک وتننامى لزان، ب زمانى ئینگلیزى.
- ۳- د قى بگ نامى کک وتننامى سایکس-پیک، ب زمانى
ئینگلیزى.
- ۴- کوردستان ل نوان سیف ر و سنوور د سترد کاندا، نووسینى:
هیس ر له ر واگنر، و رگ ان ل ئینگلیزی و؛ ش فقی حاجى خدر،
ل باوکراو کانى ئ کادیمیای کوردی ه ول ر ۲۰۱۳، چاپى دوو م
ئاو ر ۲۰۱۵.
- ۵- ه ک ب ن و لمداء، جیمس بار، و رگ انى ش فقی حاجى خدر،
د زگای ج مال غیرفان ۲۰۲۲
- ۶- ب رز و ندی کانى بریتانیا و دابرینى موس، دارت بروکس ریسلى
دوو م، و گ انى ش فقی حاجى خدر، چاپخانى ژبات / ه ول ر ۲۰۲۳